

Handläggare: Marie Broberg
Telefon: 08 508 14 050

Till
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Den gröna promenadstaden - remissvar

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningens tjänsteutlåtande åberopas som yttrande till Stadsbyggnadskontoret.

Leif Sjöholm
Stadsdelsdirektör

Sammanfattning

Den gröna promenadstaden är ett tillägg till översiktsplanen med övergripande mål och strategier samt vägledning för planering. Staden ska bland annat arbeta för att stärka stadens gröna karaktär, säkerställa en god tillgång till parker och grönområden, värna ett rikt växt- och djurliv, arbeta med klimatanpassande åtgärder samt utveckla processer och verktyg. Förvaltningen anser att det är positivt att det tas fram ett dokument som anger riktning för hur berörda förvaltningar ska arbeta med de gröna miljöerna på en övergripande nivå, att dokumentet följer översiktsplanens och Arkitektur Stockholms inriktning för ytterstadens tyngdpunkter och stadsutvecklingsområden, samt ambitionerna med programarbeten inför kommande utveckling och utbyggnad. Förvaltningen vill lyfta fram att fler boende, ökad belastning på de offentliga miljöerna samt utveckling av befintliga parkområden naturligt kommer att bidra till ökade krav på underhåll och mer intensiv skötsel. För att förverkliga arbetet med målområdena och strategierna bör kostnaderna för drift och underhåll därför analyseras.

Ärendets beredning

Detta ärende har beretts av staben.

Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret har tagit fram förslag till en strategi för utveckling av Stockholms parker och natur – *Den gröna promenadstaden*. I samband med att Stockholms översiktsplan Promenadstaden antogs i mars 2010, fick stadsbyggnadsnämnden och trafikinämnden i uppdrag att utveckla stadens parkprogram och ta fram metoder för planering och utveckling av parker och grönområden. *Den gröna promenadstaden* är ett tillägg till översiktsplanen med övergripande mål och strategier samt vägledning för planering, och är det första steget i detta arbete.

Stockholms parkprogram, som är under utarbetande och ska utgöra en utvecklad handledning för planering, utveckling och skötsel av park- och naturmark med fördjupningar, blir steg två. Programmet ska fungera som ett praktiskt redskap i arbetet med parker och natur.

Samrådet pågår fram till 19 oktober. Förvaltningen har fått förlängd remisstid till 26 oktober. Efter samrådet revideras förslaget och ställs ut under våren 2013. Antagande i kommunfullmäktige kan ske sommaren 2013.

Ärendet

Inledning

När Stockholm växer kommer grönområden att tas i anspråk för nya bostäder, arbetsplatser, service och infrastruktur. Dagens gröna struktur kommer att förändras, inte minst i ytterstaden. Samtidigt ökar betydelsen av grönska och gröna miljöer när invånarna blir fler. En god tillgång till gröna miljöer, där människor kan mötas och hämta kraft, är en förutsättning för ett rikt och hälsosamt stadsliv. Att skapa en attraktiv och hållbar grön promenadstad kommer att kräva en insiktsfull och framsynt planering, där staden satsar på att skapa nya, lockande parker av hög arkitektonisk klass. För att skapa goda gröna miljöer behöver staden utveckla sina processer och verktyg för planering, investering, projektering och skötsel för att möta de utmaningar som befolkningstillväxt och klimatförändringar innebär.

Mål, strategier och vägledning

Strategin består av fyra målområden med tillhörande strategier.

Stockholms gröna karaktär

Stockholmslandskapets karaktärsdrag och stadens gröna kulturvärden ska förvaltas. Staden ska berikas med nya parker av hög klass. För att nå dit behöver:

- **Stockholms gröna karaktärsdrag tas tillvara** vid alla förändringar
- **gröna promenader i innerstad och ytterstad** utvecklas genom ett sammanhängande nät i form av sammankopplade offentliga rum som parker, torg, idrottsytor och naturområden
- **nya stadsparker i ytterstadens tyngdpunkter** skapas, som kan bidra till de nya stadsdelarnas profil
- **Stockholmsstråk mellan stadsdelar**, i form av välskötta gröna samband med populära funktioner, utvecklas för att skapa en sammankopplad stad
- **offentliga stråk längs stadens vatten** med tillgängliga stränder och kajer skapas, genom att fortsätta arbeta för att åtgärda bristande länkar i stadens nät av strandpromenader och tillvarata utblickar mot vatten

Landskapets karaktär ska tillvaratas och vara utgångspunkt när Stockholm växer, med bebyggelse anpassad till topografi. Befintliga parker, där många är slitna och har intensivt nyttjande, ska ges ett angeläget innehåll och ändamålsenlig utformning. Mindre utnyttjade parker och naturområden ska få ökad tillgänglighet och trygghet, bättre utformning och intressantare innehåll. I stadsutvecklingsområden behövs ny sammanhängande grönstruktur med gröna promenader, parker och torg. I tätastadsmiljöer kan nya fickparker utgöra små gröna oaser för avkoppling och möten.

Gröna promenader och stråk i ytterstaden ska bidra till att det blir lättare att cykla eller gå till vardagliga målpunkter. Befintliga kopplingar mellan stadsdelar ska förbättras och stärkas genom att skapa mer variationsrika stråk med nya funktioner, förbättrad tydlighet och orienterbarhet, minskad bullerstörning samt bättre belysning. Ibland kan även ny bebyggelse fungera sammankopplande. Stockholmsstråk mellan ytterstadens stadsdelar ska bidra till att grönområden mellan stadsdelar utvecklas till viktiga länkar i en sammankopplad stad. Grönområdena kan förädlas och ges nya funktioner som t ex odlingslotter, grillplatser, caféer, bollplaner, lekplatser och utegym som kan minska ett upplevt avstånd mellan olika stadsdelar.

Vid utveckling av ytterstadens tyngdpunkter ska befintliga parkområden förbättras och nya, strategiskt placerade parker och gröna promenader tillkomma. I varje tyngdpunkt ska en ny stadspark av hög klass, som är centralt belägen i förhållande till stadsdelens viktiga platser och stråk, skapas. Stadsparken ska vara ca tre heltar stor och bidra till att profilera stadsdelen och vara en motor i utvecklingen, samt ha en egen karaktär. Om en stor stadspark inte är möjlig kan flera mindre, gärna sammankopplade, parker utvecklas.

Stockholmarnas gröna vardagsrum

Stockholmarna ska ha god tillgång till parker och naturområden som bidrar till ett rikt och hälsosamt stadsliv och möter den växande befolkningens behov. För att nå dit behöver:

- **fler gröna mötesplatser** skapas som gynnar integration och möten, t ex fickparker
- **god park- och naturtillgång** säkerställas, och andelen stockholmare som når ett grönområde inom 300 meter ska öka genom att stadens parkriktlinjer används som stöd för att förbättra tillgången till de parkkvaliteter som efterfrågas
- **Stockholmarnas engagemang tas tillvara** genom att staden aktivt verkar för att uppmuntra och ta tillvara medborgarnas stora intresse för grönområden i form av ökad dialog och delaktighet

Tillgängligheten i parker och grönområden ska alltid värnas och kommersiella evenemang ska inte tillåtas begränsa allmänhetens tillträde eller dominera allmänna platser, annat än under kortare tid. Stockholms generella inriktning är att park- och naturmark av allmänt intresse ska planläggas och ägas av staden.

Stadens gröna rum ska vara trygga och tillgängliga. Närhet till bebyggelse och gator med uppsikt över parken samt populära aktiviteter och funktioner är faktorer som påverkar. En central uppgift när staden växer och andelen park- och naturmark minskar är att öka tillgängligheten så att de gröna miljöerna kan användas av fler. Det kan handla om att förbättra entréer och öka orienterbarheten. För att uppmuntra stadsodling kommer staden att se över möjligheten att utveckla förutsättningarna för stadsodlande i olika former.

Stockholms ekologiska infrastruktur

Stockholm ska värna ett rikt växt- och djurliv och vidareutveckla en hållbar grönstruktur som bidrar till stadens klimatanpassning och andra ekosystemtjänster. För att nå dit behöver:

- **en hållbar grönstruktur med rikt växt- och djurliv** bevaras som förutsättning för en flexibel och tålig grönstruktur, genom att upprätthålla funktionerna i den ekologiska infrastrukturen
- **grönska och vatten som bidrar till klimatanpassning** utnyttjas i planering, utveckling och skötsel för att förbättra stadsklimatet och mildra konsekvenserna av klimatförändringar

Enligt stadens miljöprogram ska mark- och vattenområden som har särskild betydelse för den biologiska mångfalden stärkas och utvecklas. Alla kärnområden (större sammanhängande naturområden) och viktiga spridningszoner har sådan betydelse. Delar av de regionala kilarna utgör kärnområden, medan spridningszonerna är gröna samband mellan kärnområden. Det är viktigt att utveckla funktion och kvalitet i dessa betydelsefulla områden, genom nyanläggning av våtmarker, trädplanteringar, slyröjning och bete.

Ekosystemtjänster som bidrar till att mildra klimatförändringens effekter har stor betydelse för Stockholms framtid. Klimatanpassningen ska vara styrande för stadsplaneringen, genom trädplantering, nyanläggning av gräsytor och planteringar. Ett viktigt stöd i arbetet är, förutom klimatunderlag, stadens ekologiska underlag och principerna för hållbar dagvattenhantering. Viktigt blir också att utveckla grönytefaktorn¹ som redskap. I de tätbebyggda delarna av staden blir det viktigt att öka mängden stadsgrönska – med fler träd, fickparker, planteringar och gröna tak – och minska mängden hårdgjorda ytor.

Stadens verktyg och processer

Staden ska utveckla sin organisation, sina processer och sina verktyg för planering, utveckling och skötsel av parker och natur. Formerna för samverkan inom staden och med stadens invånare ska utvecklas. För att nå dit behöver:

- **nya verktyg för att säkra en grön stadsmiljö** prövas som redskap, bl a grönytefaktorn och ett täthetsmått som stöd för att tillgodose rekreationsbehovet och upprätthålla god kvalitet och skötsel
- **gröna investeringar ske vid all exploatering** och staden behöver se över sin modell för finansiering och fördelning
- **skötsel som motsvarar den växande stadens behov** säkerställas och utformning anpassas för att möta ett ökat befolkningstryck
- **utvecklad regional samverkan** sker med grannkommuner, med fokus på de gröna kilarna, gröna promenader, nya parker och stockholmsstråk nära kommungränsen
- **Stockholms gröna kvaliteter lyftas fram** och marknadsförs så att de blir en ännu starkare del av Stockholms identitet

I stadsutvecklingsområden och tyngdpunkter som förtätas kraftigt, och där behovet av rekreation är stort, ska staden pröva om ett täthetsmått som anger

¹ Grönytefaktorn är ett planeringsredskap (ett verktyg i samband med planläggning) som ger staden möjlighet att på ett flexibelt sätt reglera hur stor andel av marken och byggnaderna som ska vara grön och hur grönskan ska utformas.

minsta andel parkyta per invånare kan fungera som planeringsstöd. Det finns också behov av att samordna och tillgängliggöra värdefulla befintliga underlag digitalt, t ex sociotop- och biotopkarta samt parkplanerna.

När grön mark exploateras tillämpar staden en kompensationsmodell, där gröna värden ersätts eller kompenseras med nya värden, i första hand i närområdet. Det finns anledning att se över denna modell, då den resulterar i att stadsdelar med lite grön mark att exploatera heller inte kompenseras tillräckligt, eftersom exploatering och förtätning sker på redan hårdgjorda ytor. Syftet med översynen är att staden ska få större möjlighet att styra gröna investeringar till de platser där behovet är som störst. Sedan 2011 ska dessutom ett träd för varje ny lägenhet som byggs planteras längs gator, i parker och som förstärkning av spridningsvägar.

I samband med att nya parker planeras och anläggs är det viktigt att drift- och underhållsfrågor beaktas, så att material och utformning anpassas till vad som är möjligt att sköta, inte minst med tanke på det stora slitaget som uppstår när befolkningen och användningen av parker ökar. Som underlag för stadens budgetarbete för parkdrift finns behov av att göra driftskostnadsanalyser som klargör kostnaderna för skötsel med de nya och högre krav som ställs i en allt tätare stad. Även reinvesteringsbehovet behöver kartläggas. Stadens fördelningsnyckel för stadsmiljö behöver kontinuerligt ses över.

Förvaltningens synpunkter

Förslaget tar upp viktiga aspekter som behöver lyftas fram gällande planering för de betydelsefulla gröna miljöerna i staden. Förvaltningen anser att det är bra att staden tar fram ett dokument som anger riktning för hur berörda förvaltningar ska arbeta med parker och grönfrågor och ser med intresse fram emot hur det nya parkprogrammet ska utformas utifrån detta dokument. Förvaltningen planerar att revidera nämndens parkplaner (för Enskede-Årsta och Vantör) med start 2013. Inför det arbetet är den gröna promenadstaden ett värdefullt ramverk och det kommande parkprogrammet ett viktigt underlag.

Förvaltningen ser positivt på att den gröna promenadstaden följer översiktsplanens och Arkitektur Stockholms inriktning för ytterstadens tyngdpunkter och stadsutvecklingsområden, samt ambitionerna med programarbeten inför kommande utveckling och utbyggnad.

En självklarhet för att förverkliga arbetet med målområdena och strategierna bör vara att kostnaderna för drift och underhåll analyseras. Fler boende, ökad belastning på de offentliga miljöerna samt utveckling av befintliga parkområden

bidrar naturligt till behov av ökat underhåll och mer intensiv skötsel, och således ökade kostnader. Stadsmiljönyckeln behöver ta hänsyn till de ökade driftbehoven som uppstår i berörda stadsdelar i samband med att stadsdelar växer och parkområdena utvecklas. Även befintliga och planerade naturreservat behöver diskuteras, då skötseln inom dessa är mer omfattande än i andra naturområden.

Prioriterade grönområden kan med fördel presenteras på karta i förslaget. Det skulle ge en tydlighet för både stadens olika förvaltningar och bolag, men även privata aktörer, t ex byggherrar, och medborgare. Inom staden skulle det kunna ge hänvisning t ex i samband med framtagande av parkplaner samt vid planering för större investeringar i parkmark.

Den gröna promenadstaden anger att det i varje tyngdpunkt ska utvecklas en stadspark. I Enskede-Årsta-Vantör är Högdalen en tyngdpunkt, och stadsbyggnadskontoret arbetar just nu med ett program för centrumområdet. Förvaltningen ställer sig positiv till ambitionen att större och funktionella stadsparker ska anläggas i ytterstaden, då den växande befolkningen kommer att ställa krav på fungerande, tillgängliga och attraktiva offentliga platser. Förvaltningen önskar emellertid en mer ingående diskussion av vad stadspark betyder i ytterstaden samt vad det innebär i form av ianspråktagande av mark samt ökade driftskostnader.

Vad gäller en ny modell för att kompensera exploatering på parkmark så anser förvaltningen att det är av stor betydelse att se till det behov som finns i varje specifikt närområde. I ytterstaden finns stora renoveringsbehov och dessutom ett mycket stort antal anläggningar som är gamla och slitna, samt parkstråk och parkområden som har brister i funktionalitet och attraktionskraft. Upprustning av dessa kan inte finansieras enbart genom stadsdelsförvaltningarnas investeringsmedel. Förvaltningen menar att en ny modell därför inte får utformas så att kompensation riktas till innerstaden på bekostnad av ytterstadens behov.

Stadens processer och organisation bör förtydliga betydelsen av att alla berörda förvaltningar är med i viktiga sammanhang. I samband med utformning och gestaltning av grönområden och allmänna ytor bör stadsdelsförvaltningarna ingå tidigt i processen, så att frågor som rör stadsdelsnämndernas verksamheter beaktas, t ex med barn och ungdomar, socialt förebyggande arbete och inte minst parkernas drift, underhåll och investeringar.

Det är bra att dokumentet anger ambitionen om att alla grönområden ska planläggas som parkmark. Förvaltningen önskar därför att befintliga

utomplansområden, t ex Rågsveds friområde, och en önskvärd inriktning för dessa, pekas ut i dokumentet.

Slutligen vill förvaltningen påpeka att arbetet med stadens gröna rum också behöver kommuniceras ut på ett strategiskt och framsynt sätt. På stadens hemsida är information som berör parker – såväl vad gäller planer, drift och strategisk utveckling – spretigt placerad och utan en naturlig ingång. Det behövs samlad information, oavsett ansvarig förvaltning, för att lyfta stadens samlade arbete med parker och grönområden.

Bilaga

Samrådsförslag Den gröna promenadstaden, 2012-06-11, dnr 2010-05924-31.